

Koronavirus – beslutninger og anbefalinger

Veileder til lov og forskrift

Først publisert: 06. mars 2020

Sist faglig oppdatert: 15. mars 2020

KAPITTEL 5

Ivaretagelse av personer med rus- og psykiske lidelser i kommunen under koronavirus

Personer med alvorlig psykisk lidelse og ruslidelse regnes som høyrisikogrupper med tanke på smitte på grunn av egen tilstand. De kan også utgjøre en økt fare for å smitte andre. Videre vurderes det at det vil få store konsekvenser for denne gruppen og for samfunnet dersom alminnelige tilbud stenges. Personer med mindre alvorlige psykiske/rus lidelser vil kunne oppleve økt symptomtrykk i denne perioden.

Kjennetegn ved pasientgruppen

- Nedsatt immunforsvar
- Komorbiditet, kronisk psykiske, somatiske lidelser og svekkelser, bla. KOLS, Hepatitt mm.
- De dårligste i denne gruppen har i utgangspunktet 15-20 års kortere levetid enn den øvrige befolkningen.
- Mange sliter med angst og frykt uavhengig av korona-situasjonen, og symptomtrykket kan øke i dagens situasjon.
- Mange er helt avhengig av tilbud fra kommunen for å fungere i hverdagen.
- Opplevelse av ekstra sårbarhet, selvmordsproblematikk og psykoseutvikling kan trigges i krisetid med stort medietrykk og store endringer i tjenestetilbud og hverdagsliv.
- Mange i målgruppene mangler nettverk og har liten kontakt med familie.
- Det kan være vanskelig for denne målgruppa å etterleve smittevernråd, slik som karantene og håndvask, på grunn av bosituasjonen. Brukere som er rusavhengige vil trenge daglig tilfang av rusmidler og vil av denne grunn ikke kunne overholde karanteneregler.

Anbefaling

Økt oppmerksomhet ved utskrivning eller mangel på tilbud

Spesialisthelsetjenesten må i samarbeid med kommunen ha en tydelig økt oppmerksomhet ved risiko og konsekvenser dersom pasienter skrives ut eller ikke får tilbud på bakgrunn av koronavirus-situasjonen.

Kommunen og spesialisthelsetjenesten må utarbeide tydelige rutiner for utskrivning av pasienter på bakgrunn av nåværende situasjon. Dette kan for eksempel gjøres etter [modellen "trygg utskrivning" fra Pasientsikkerhetsprogrammet](#).

Senter for rus og avhengighetsforskning (SERAF) har utarbeidet informasjon omkring [spesielle tiltak for sårbare grupper under koronavirus \(uio.no\)](#)

Begrunnelse

Sammendrag

Ved reduksjon av kapasitet ved sykehusavdelinger, øvrige døgninstitusjoner og polikliniske tjenester innen psykisk helsevern og tverrfaglig spesialisert rusbehandling (TSB), vil dette føre til økt press på den kommunale tjenesten som må ivareta utskrevne pasienter. Ved utskrivelse til kommunen krever denne gruppa omfattende ressurser og risiko for overdose/selvskading/selv mord kan øke.

Anbefaling

Oversikt over pasientgruppen, vurdere risiko og prioritet og utarbeide plan

Kommunene ved rus- og psykisk helsetjeneste, må lage en oversikt over sin pasientgruppe (de som har vedtak eller er i porteføljen) og vurdere risiko og prioritet for disse.

Kommunen bør utarbeide en plan for hvordan de skal ivareta økt press på henvendelser. Det anmodes at kommunen samarbeider tett med frivillige eller andre sektorer i kommunen som kan bistå.

Kommunen må også fortløpende vurdere hvilke tilbud til denne gruppen som fortsatt kan holdes åpne for å unngå økt symptomtrykk og for å redusere behov for innleggelse.

Begrunnelse

Sammendrag

Personer med psykiske lidelser som per i dag ikke mottar kommunale tjenester kan oppleve økt symptomtrykk i denne situasjonen og dette kan føre til økt uro, adferdsendringer og økt behov for tjenester fra den kommunale helse og omsorgstjenesten. Barn som strever og er i behandling/oppfølging, har behov for stabilitet og forutsigbarhet. For en del av disse barna er kontakt med helsesøster eller andre av stor betydning for å klare seg godt gjennom krevende situasjoner.

Ved omdisponering av helsepersonell som følger opp personer med psykisk lidelse og ruslidelse i kommunen, vil en konsekvens være at målgruppa blir lidende med økt symptomtrykk som igjen vil føre til økt behov, også risiko for økning i akutt innleggelser i sykehus.

Anbefaling

Opprettholdelse av hjemmetjenester og lavterskeltilbud

Hjemmetjenester

Det anbefales at kommunen sammen med fylkesmannen og kompetansesenteret for sykehjem og hjemmetjenester lager en plan for hvordan disse tjenestene kan opprettholdes.

Lavterskeltilbud

Kommunen sammen med frivillige, må vurdere hvordan de kan opprettholde lavterskeltilbud til denne gruppen, med tiltak som kan hindre smitte. Stenging av lavterskeltilbud som matutdeling, feltpleie ol. kan få store konsekvenser og økt press på den øvrige kommunale helse- og omsorgstjenesten og spesialisthelsetjenesten.

Det anbefales at kommuner og frivillige organisasjoner ser på alternative måter/metoder å fortsatt ivareta målgruppen i lavterskeltilbudene for å unngå bortfall av disse.

Begrunnelse

Sammendrag

Mange personer med rus/psyk lidelser mottar hjemmetjenester. Dersom helsepersonell fra hjemmetjenesten blir beordret over i andre oppgaver, vil dette få store konsekvenser for gruppa. Dersom for eksempel psykose pasienter ikke får tildelt sine medikamenter og andre tjenester, oppfølging og tilsyn, vil dette kunne ha store konsekvenser for individet, pårørende og samfunnet forøvrig.

Mange er avhengige av utlevering av mat og feltpleie fra frivillige organisasjoner. Ved stengning av lavterskeltilbud kan dette få store konsekvenser for den enkelte, pårørende og for samfunnet.

Anbefaling

Tilgang på brukerstyr

Alle landets kommuner skal ha ordninger som gjør brukerstyr for injeksjon gratis og enkelt tilgjengelig for alle injiserende stoffmisbrukere som bor eller midlertidig oppholder seg i kommunen,

Helsedirektoratet minner kommunene om pålegget om tilgjengelighet av brukerstyr, også under koronaepidemien.

Se [Overdose - lokalt forebyggende arbeid](#).

Begrunnelse

Sammendrag

Personer med ruslidelser er avhengig av sterilt brukerstyr. Dersom tilgjengeligheten av slikt utstyr reduseres, vil dette føre til dårligere smitteverntiltak overfor sprøytebrukerne.

Anbefaling

Bosituasjonen

Det anbefales at ansatte i bofellesskap, akutt døgnovernatting, hospits og andre samlokaliserte boliger har ekstra oppmerksomhet på økt symptomtrykk hos beboerne og på smitteverntiltak og tilgjengelighet på dette.

Begrunnelse

Sammendrag

Tettboddhet i lavterskeltilbud, samlokaliserte boliger og på hospits, eller bostedsløshet gir reduserte muligheter for personlig hygiene. Dette øker muligheter for smitte og å smitte andre.

Anbefaling

Fastlege

Personer med psykisk lidelse og ruslidelse er i risikogruppe og skal bli ivaretatt på lik linje som andre risikogrupper.

Begrunnelse

Sammendrag

Det er kommet tilbakemelding fra brukerorganisasjonene innenfor psykisk lidelse og ruslidelse at de opplever å bli avvist av sin fastlege.